

Landskap: Skåne Upptecknat av: Bror J. Jeppsson
Härad: Ö. Goinge Adress: Lönstada
Socken: Örkared Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

Innehåll:

gamla väderleksmärken (Ullna k. 20, 20 b.)
Piskning med ris (Ullna k. 9, 9 b.)
Veckotilläb och kalenderdagar (Ullna k. 20, 20 b.)
Tjursmjölkning (Ullna k. 25)
"Naddarna"
Majstäng och äseldar (Ullna k. 8, 8 b.)
Lussentåg (Ullna k. 14)
Lappkörning på kyrkan juldagsmorgon
Ej tesåka grannar juldagen.

Lund Universitet
Folkminnesarkiv.

M 6409:1-9.

Om gamla märken och sedvänjor.

(Från Örkensd.).

Uppstucknat den
25 febr. 1940 av
Bror J. Jönsson
Lönnsboda.

Om gamla märken och sedvänjor.

FOLKLIVSARKIVET
LUND

(Örkned.)

Många äldre personer brukar ännu om åren i almanackan göra anteckningar om "svall", (grundfrost) i åar och bäckar, som brukar inträffa vid vinterns början (nov-dec-jan). Därav har man sedan "konstegen"; det skall nämligen regna jämt 6 månader därefter.

Genom att iakttaga hurudan våderstiden artade sig på det första nyår efter fick man en förut-sägelse för hela den kommande sommaren.

Veckan före "Föio" marknad 17-18

febr.) kunde man alltid vänta ständigt väder.

Om Petter Klatt (22 febr.) sade man: "Ka Petter Klatt lötte pao sin klatt, sa har han nom pao te Fros natt, varmed man mente att om vintern den dagen tog till skulle den ligga till Vårpindags natt.

Den tredje tredagen i Tor skulle man lägga sig vid dagsljus. Detta skulle hjälpa så att man under sommaren slapp loppor.

Långfredagens morgon fingo barnen "långfredagspisk" om de ej voro raske ut bädden. Ibland använde till risningen björkris, som var något utslaget. Man gagnade dock även "farris," d. v. s. ris av lövkåror.

som färdig åtit. I brist på annat
tog man till sopkavsten.

Man sade att solen "dansade", när
hon gick upp påskdagens morgon.

Den 6 april börjades "ugstället"
med "Trättus ugs", som var den för-
sta vårveckan. "Ugorna" räknades
sedan baklänges till den sista
som var "fjäre ugs"; därpå var det
förrent att så något.

Tiden för sådd av väreåren var ej
bestämd till någon viss "uga", men
man hade därom ordstöt: "Nu
ska kyssa vintern i aumen". Ett
annat ordstöt: "Ta iularen rygg o
mögvarnen drygt, dö a da bra".

"Tinne", "spinnis" och frimte "ugs"
voro de rätta för kornsåddan. Dess-

ntom punnas för kornet flera sär-
skilda märken.

Fissa lantmännen rättade sig efter
ankomsten till gården, och en liten
backspett, kallad "sajakaja", som
brukade sitta på i något där
vänder sig inåt träd. När hon
då lät höra sitt rop: "Fig, fig, fig!"
plock bondfolket gärna brätt med
att på jorden tillreda och besådd.

När sjön blommar, var för den
som kunde ta dylikt i arbete
kornet. Detta hände blott en
gång, en morgon om våren. Vattnen
ytan befanns då belagd med ett
gult skikt den morgonen, och
lugnt våder sådde.

Andra hade till kornet, när

enbuskarna röko, när björklövet
var så stort som musöron eller när
"brassen" lekte.

På 18 maj kallades "Barns-Eri-
ken". Då såddes havren.

Åttonde veckan, "åttnio ugo" kalla-
des "Tolöse ugo". Då fick intet sås
eller sättas. Potatis satta i denna
vecka blevo maskiga.

Man rättade sig även efter ny och
nedan; det som skulle mogna såd-
des i ny, det som blommade i nedan.

På Tälborgsnatten voro böerna
i farten för att tjusa till sig mjölk
och smör. De ställdes sig därvid i
rågången mellan två byar eller
allra helst i gränsen mellan två
socknar och skulle då vara nakna

samt voro försedda med kärna, på vilken "Törsten" drogs upp och ner, medan de låto höra ropet: "På långt som detta höres, ska mjölk och smör bli milt". Man berättar att dylikt förekom redan på snappskanustiden. En käring som höll på med detta stegg blev tagen av snappskanar och rodd ut på en sten i Grytsjön, där de sköto henne. Stenen kallas Påsa sten och skall ligga nära där Skåne, Bleking och Småland stöta samman.

Kaddagarna eller Kaddarna voro till antalet 6, varav 3 kommo före och 3 efter förste maj. De kändes teknades av regnigt, kallt väder.

† Midsommaraften brukade ungdomen samlas på någon äng eller slätt plan för att dansa och roa sig. Dansbanor fanns ej för 50 år sedan. Man reste därför upp en majstäng, fast utan annan prydnad än en tom tjärturna. Sedan dansades och roade man sig, tills man fram på natten satte eld på turnan.

Om Trefaldighetsdagen kunde man se hurdan sommaren skulle bli. Var dagen solig och varm blev det en torr sommar, var det mulet och regnigt, blev fortsättningen istället dånad. Dagen kallades i Orkneya "Böga

söndag.

Efter den 24 augusti (Bartolo-
meus) gick man ej mer afton
längre, varför det sades: Bactel
kommer och tar mer afton från
en.

Den 4 september (Mosses) skulle
bina slaktas.

Vid Korsmåssan 14 sept. flytta-
de svalorna och kommo igen om
Korsmåssan om våren (3 maj).

Vid Stillelogonadag hade man
att vänta en vinterknäpp, som
kallades 9 Bellmanosschuntan.

Vår strömsten, "vannstaren"
om bakkösten visade sig i åar
och bäckar så var det ett förbud

Till vinterns snara ankomst.

Om Lussnatt gick det ej bra att ha kvarnar i gång. Många slags lotteri kunde man då råka ut för, kvarnen kunde inte så ståna av sig själv eller också kunde den kasta quistor och ta eld, vilket berättas har hänt.

Om juldagsmorgonen körde eller gick man i kapp från kyrkan. Det gick ej an att på juldagen besöka någon annan stuga. Barn som gärna ville förtaga sig detta blevo av föräldrarna adskräckta med orden, att de då pingoen skopa hett vatten efter sig hos grannen.